

Krystyna MARZEC-HOLKA
WSP w Bydgoszczy

DIAGNOZA W POSTĘPOWANIU PRZYGOTOWAWCZYM KURATORÓW DO SPRAW NIELETNICH

Prawidłowe funkcjonowanie opiekuńczo-wychowawcze osiedla mieszkaniowego jest w poważnym stopniu uwarunkowane w miarę pełnym rozpoznaniem całokształtu warunków, w jakich żyją dzieci i młodzież, co pozwoli na dobranie bardziej skutecznych form pracy i śledzenie ich skuteczności¹.

W naszych rozważaniach chcielibyśmy zająć się tylko fragmentem działalności diagnostycznej na terenie osiedla, a mianowicie analizą podejmowanej przez kuratorów dla nieletnich diagnozy, w postępowaniu przygotowawczym, sądowym². Chcielibyśmy podkreślić, iż konieczność podejmowania diagnozy pedagogicznej środowiskowej jest szczególnie istotna w przypadku wadliwego funkcjonowania środowiska wychowawczego jednostek, które już weszły w kolizję z prawem oraz dzieci i młodzież, których rodzice zaniedbują obowiązki opiekuńcze i wychowawcze. W wielu wypadkach skutki zaniedbań nie zmanifestowały się jeszcze w drastycznej formie, a sąd począł działalność profilaktyczną wobec nieletnich, wyznaczając dozór kuratora³.

Literatura z zakresu pedagogiki społecznej ułatwia rozpoznawanie układów społecznych, takich jak rodzina, grupa rówieśnicza, szkoła, zakład pracy, środowisko lokalne, w celu zintegrowania procesu wychowania, zgodnego z ideałem wychowania socjalistycznego nazywa się diagnozą pedagogiczną, środowiskową⁵. Można zatem przyjąć, iż... diagnoza to rozpoznanie, na podstawie zebranych i ocenianych danych z różnych źródeł, poszczególnego stanu i jego przyczyn oraz wyjaśnienie znaczenia i etapu rozwoju, a także ocena możliwości jego zmiany w kierunku pedagogicznie pożądanym...⁶. Dla H.Radlińskiej diagnoza stanowi punkt wyjścia

w planowaniu poczynań wychowawczych. R. Wroczyński zwraca uwagę na selektywne badanie środowiska, bowiem diagnoza środowiskowa wykrywa i analizuje zależności między względnie prostymi wyizolowanymi faktami i zjawiskami; dąży przede wszystkim do ustalenia wpływów środowiska na proces wychowania i proces zmian tworzących⁷. E. Mazurkiewicz pisze między innymi o konieczności stosowania w wychowaniu "diagnozy ciągłej", ważnej z tego względu, że hipoteza diagnostyczna wymaga weryfikacji w toku pracy wychowawczej, a sytuacje wychowawcze mają charakter dynamiczny - "...postępowanie diagnostyczne, jeśli ma służyć praktyce pedagogicznej i ma być skuteczne, musi nadążać za zmiennością wychowanka i zmiennością sytuacji wychowawczej..."⁸

Termin "diagnoza" pochodzi z greckiego diagnosis czyli rozróżnienie, osądzenie. Diagnostike techné - to sztuka odróżniania sztuka stawiania diagnozy. Pierwotnie stosowany w naukach medycznych do określenia patologicznego stanu organizmu, następnie przyjęło się w orzecznictwie lekarskim jako określenie stanu zdrowia pewnej osoby, zdolności do pracy itd.⁹. Współcześnie diagnoza to - rozpoznanie choroby na podstawie analizy stanu chorego, uzyskanej za pomocą dostępnych metod badania; wywiadu lekarskiego, badań fizykalnych i badań dodatkowych¹⁰.

W psychiatrii klinicznej podkreśla się iż, nowoczesna diagnostyka psychiatryczna musi opierać się na codziennie na metodach badania wszystkich specjalności lekarskich; na psychologii klinicznej i socjologii. Dawniej diagnoza psychiatryczna opierała się wyłącznie lub niemal wyłącznie na opisie podmiotowym przeżyć chorego, jego wyglądu i zachowania. Obniżało to poziom diagnostyki, a diagnoza nie posiadała naukowych podstaw prognostyki i leczenia¹¹. Obecnie diagnostyka znajduje zastosowanie w wielu dyscyplinach nauk społecznych i empirycznych. I tak; "... na swoich diagnozach stanu psychiki, umiejętności, zdolności itp. opiera się także wszelkie orzecznictwo psychologiczne..."¹²

W naszych rozważaniach zajmiemy się metodą¹³ stawiania diagnoz przez kuratorów sądu dla nieletnich i wykorzystamy definicję S. Ziemskiego dotyczącą - diagnozy pełnej, rozwiniętej. Składa się ona z szeregu metod cząstkowych, które można uznać za poszczególne stadia /etapy/ badania diagnostycznego.

...Pełna diagnoza, rozwinięta musi wyjaśniać szereg problemów dotyczących badanego stanu rzeczy. /.../ odpowiadać na pytania, jakie przyczyny pierwotnie zadziały, jaki ciąg zdarzeń doprowadził do stanu obecnego, jakie znaczenie dla całości, w której znajduje się dany przedmiot czy proces, ma jego stan obecny, następnie w jakiej fazie rozwoju znajduje się i jak rozwinię w przyszłości ten stan... Odpowiedzi na pytania daje pięć typów diagnoz cząstkowych, które składają się na diagnozę rozwiniętą:

- diagnoza przyporządkowująca do gatunku albo typu
- diagnoza genetyczna
- diagnoza znaczenia dla całości
- diagnoza fazy
- diagnoza rozwojowa, czyli prognostyczna¹⁴

Wyszczególnione typy diagnozy są metodycznie i problemowo powiązane ze sobą, prowadzą do wielostronnego rozpoznania przedmiotu, dokładnego jego opisu i wyjaśnienia jego uwarunkowań oraz tendencji rozwojowych. I tak w diagnozie przyporządkowującej do typu i gatunku dokonuje się klasyfikacji sposobów systematyzacji oraz systematyzacji typologicznej /w logice metoda różnicowania/, prowadzi do dokładnego i adekwatnego opisu procesów przedmiotów indywidualnych, oraz wyjaśniania aktualnych cech przedmiotów i procesów na tle ich szeregów rozwojowych. Diagnoza genetyczna natomiast pozwala wyjaśnić rozwój danego procesu czy też stanu badanego przedmiotu, ujawnia ciąg rozwojowy, który doprowadził do stanu obecnego. Może przedstawiać ciąg zmieniających się funkcji i form oraz ciąg przyczyn i skutków /rozumowanie redukcyjne/. Diagnoza znaczenia wyjaśnia znaczenie tego stanu rzeczy dla nadrzędnej całości, wyjaśnia także jakie zmiany w funkcjonalnym układzie całości wywołuje dany proces czy stan rzeczy i jak całość na niego oddziaływa, /wykorzystuje ogólne prawa logiki przyczynowe i regulacyjne/. Przy diagnozie zjawisk rozwijających się dynamicznie, jak rozwój organizmów, psychik, zbiorowości ludzkich - występuje zagadnienie ustalenia fazy tych procesów. Jest to diagnoza fazy /tok rozumowania progresywny lub regresywny/. Przewidywanie dalszego rozwoju badanego procesu czy stanu rzeczy opiera się na poprzednich etapach diagnozy i jest ich bezpośrednim wynikiem.

Dlatego też nie należy oddzielać diagnozy od prognozy, gdyż niemożliwa jest racjonalna prognoza bez zbadania i wyjaśnienia stanu rzeczy ją poprzedzającego /opiera się na rozumowaniach prawdopodobnych, najczęściej wykrytych tendencjach rozwojowych/¹⁵.

Elementy diagnozy w postępowaniu przygotowawczym kuratorów do spraw nieletnich.

W postępowaniu przygotowawczym do orzekania sądu przez kuratorów dla nieletnich, można wyodrębnić jedynie elementy postępowania diagnostycznego; które charakteryzują się wieloma niedostatkami. Najwyraźniejsze są natomiast braki diagnostyczne w zakresie weryfikacji i diagnozy, w praktyce pedagogicznej kuratorów zawodowych i społecznych w podejmowanej przez nich profilaktyce i resocjalizacji nieletnich, kuratorskich ośrodków pracy z młodzieżą¹⁶. Diagnoza kuratorów obejmuje niektóre elementy warunków środowiska wychowawczego nieletnich, dokonuje klasyfikacji i przyporządkowania niedostosowania społecznego, rozmiarów patologii rodziny, braków w realizacji podstawowych potrzeb nieletnich - wynikających z funkcjonowania rodziny i szkoły. Pomija potrzeby wynikające z organizmu nieletnich, takich jak: potrzeby organizmu związane z upośledzeniem umysłowym poszczególnych stopni, osłabieniem organizmu z powodu choroby, dojrzwania, wad wymowy, wzroku, słuchu, obniżonej sprawności motorycznej. Przykład ilustrujący. Rodzeństwo - chłopiec 8 lat, dziewczynka 10 lat. Pochodzą z rodziny rozbitej wielodzietnej /sześcioro rodzeństwa/, matka posiada przyjaciela, który pracuje jako pracownik fizyczny, często zmienia pracę, matka nie pracuje zawodowo. Bardzo trudne warunki mieszkaniowe i materialne. Dzieci znajdują się pod dozorem kuratorskim zbiorowym, w kuratorskim ośrodku pracy z młodzieżą, skierowane przez szkołę z powodu częstych nieobecności oraz braku pozytywnych wyników w nauce. Dziewczynka posiada wadę wzroku - chłopiec wymowy. W wyniku analizy dokumentacji szkoły, sądu, wywiadu i obserwacji badania pedagogiczno-psychologicznego ustalono: brak badań specjalistycznych - lekarza okulisty, pediatry, /wątki budowa fizyczna/, psychologa, logopedy, w związku z powyższym brak diagnozy dotyczącej rozwoju fizycznego oraz umysłowo-psychicznego. W trakcie naszych ba-

dań ustalono, iż dziewczynka jest trzy lata opóźniona w rozwoju w stosunku do wieku życia, chłopiec 2,5 roku. Systematyczne nawet uczęszczanie na zajęcia w kuratorskim ośrodku nie wyrówna braków rozwojowych, ponieważ brak diagnozy pełnej, rozwiniętej uniemożliwia podjęcia działań terapeutycznych i korektywnych - reedukacyjnych.

Druga grupa potrzeb pomijanych w postępowaniu przygotowawczym - diagnozie kuratorów - to potrzeby wynikające z aktywności nieletnich w środowisku, takie jak: potrzeba aktywności indywidualnej, potrzeba kontaktów społecznych, potrzeba przydatności społecznej¹⁷. Warto podkreślić fakt realizacji niektórych z potrzeb tej grupy w działalności ośrodków. Są to zabiegi kompensacyjne, nie poprzedzone rozpoznaniem indywidualnych i grupowych potrzeb nieletnich. Badana grupa nie została poddana badaniom w ośrodkach diagnostycznych¹⁸, ponieważ sprawy tylko 22 osób były rozpatrywane w trybie karnym i nie miały dużej szkodliwości społecznej. Były to przeważnie: włamania do piwnic, magazynów, kradzieże drobnych przedmiotów oraz pieniędzy do 18.000 zł. Przyczyną dozoru kuratorskiego w 91 przypadkach było ograniczenie władzy rodzicielskiej, pozbawienie praw rodzicielskich oraz zagrożenie demoralizacją ze strony rodziny. Szkoła natomiast skierowała do kuratorskich ośrodków i sądu 32 osoby. Badania wykazały, iż w 81 % niezbędna byłaby pełna diagnoza psychologiczna, pedagogiczna oraz środowiskowa a medyczna w 32 % badanej populacji. Kurator w trakcie postępowania przygotowawczego winien zebrać informacje i dane interesujące sąd - dokonać ich analizy i oceny - ustalić rozpoznanie lecz spreparować także prognozę, określić precyzyjnie metody i techniki "naprawcze" czyli terapię. Diagnoza stawiana przez kuratorów musi posiadać charakter interdyscyplinarny. Na wieloaspektowość etiologicznej problematyki przestępczości zwraca uwagę E. Bieliński podkreślając, iż... jest to dziedzina tkwiąca w kryminologii, ta zaś posiadając charakter interdyscyplinarny, musi korzystać z pomocy takich dyscyplin, jak: socjologia, psychologia, /w tym nauki o osobowości/, pedagogika ogólna i pedagogika specjalna... kryminologia w wyniku badań prowadzi do gromadzenia informacji diagnostycznych niezbęd-

nych do skutecznej terapii wychowawczej...¹⁹. Zatem diagnoza obejmująca nieletnich kuratorskich ośrodków pracy z młodzieżą - to diagnoza pełna, rozwinięta uwzględniająca wszystkie etapy postępowania diagnostycznego S.Ziemskiego. Przedmiotem zainteresowania tak rozumianej diagnozy jest po pierwsze diagnoza czynników środowiska wychowawczego nieletnich tzw. diagnoza pedagogiczna środowiskowa, "środowisko" jest bowiem zespołem czynników współwyznaczających rozwój nieletniego. Diagnoza powinna dać odpowiedź na pytanie: w jakim kierunku środowisko oddziałuje na osobnika i jak silne jest to oddziaływanie. Pedagogika społeczna zakłada, ... iż ścisły pomiar czynników środowiskowych stworzy dopiero podstawę działań interwencyjnych w środowisku, wskaże na te sytuacje, w których do osiągnięcia zamierzeń wychowawczych niezbędna będzie działalność interwencyjna w środowisku życia nieletniego²⁰. Przedmiotem zainteresowania mogą być np. takie czynniki, jak: - grupy nieformalne, - subkultury przestępcze w których: a/ kształtują się określone preferencje wartości będące pojęciem nadrzędnym w stosunku do potrzeb, b/ mają zastosowanie określone teorie zachowań demiacyjnych /np.: teoria zróżnicowanych powiązań, teoria zróżnicowanej identyfikacji/. Po drugiej diagnoza pełna, rozwinięta winna obejmować również diagnozę pedagogiczną w znaczeniu węższym i jest pomocna w ocenie czy... "badany poziom właściwości rozwojowych nieletniego... i jego osobowości jest zgodny z celami wychowania, czy założone celami wychowania właściwości zostały ukształtowane, w jakim stopniu i wskutek jakich sprawnych działań... Diagnoza pedagogiczna określa rodzaj i typ tych właściwości, które są sprzeczne z ideałem wychowawczym, opisuje ich przejawy i stopień nasilenia oraz przyczyny i dynamikę rozwoju..."²¹. W naszym przypadku mogą to być zachowania paraprzestępcze, takie jak: nagminne wagary, drugoroczność, ucieczki z domu, niszczenie mienia, stosowanie przemocy, bójki, picie alkoholu itd. Diagnoza pedagogiczna również określa: poziom wiadomości szkolnych, rodzaj niepowodzeń szkolnych, umiejętności uczniów. Badania w tym kierunku prowadził np. Czesław Kupisiewicz. Tak ujęta diagnoza powinna zawierać w niektórych przypadkach diagnostykę pedagogiki specjalnej,

/rewalidacyjnej, resocjalizacyjnej/. Po trzeciej w diagnozie pełnej, rozwiniętej nie można pominąć diagnozy psychologicznej /z uwzględnieniem diagnozy osobowości/, socjologicznej oraz częściowo medycznej /np. psychiatrii/. Określone ramy naszych rozważań nie pozwalają na dokładną analizę wymienionych wyżej diagnoz przedmiotowych. Dodamy tylko, iż w diagnozie kuratorów ds. nieletnich nie można pominąć, a należy podkreślić: interakcje interpersonalne, których pedagogika społeczna nie jest w stanie sama diagnozować bez wsparcia wymienionych już dyscyplin naukowych, to także kształtowanie się systemów wartości w strukturze "Ja" osobnika. W diagnozie stawianej przez kuratorów - kuratorskich ośrodków pracy z młodzieżą najczęściej występuje diagnoza przyporządkowująca, dotyczy ona bowiem klasyfikacji danych i informacji o nieletnim, zebranych w trakcie obserwacji, wywiadu środowiskowego, identyfikuje rodzinę, środowisko szkolne, lokalne. Diagnoza genetyczna - wyjaśniająca etiologię np.: przestępstwa, przynależności do grupy dewiacyjnej, agresji w stosunku do otoczenia itd., w rozpoznaniu kuratorów występuje sporadycznie i formułowana jest w formie przypuszczenia. Również rzadko ujawnia się typ diagnozy zwanej - diagnozą znaczenia dla całości - określający np. znaczenia poszczególnych składników w środowisku nieletniego i ich wpływ na całość sytuacji, w której obecnie nieletni się znajduje. Diagnoza znaczenia - /celowościowa/ łączy się z diagnozą fazy a także prognostyczną /rozwojową/. Brak powyższych typów diagnoz /bądź też etapów/ w diagnozie kuratorów ds. nieletnich lub też fałszywa ich preparacja, wynikały - jak wykazały nasze badania, z braku dostatecznego materiału diagnostycznego. Oto przykład zgromadzonego materiału diagnostycznego w aktach z nieletnich: Sprawę Andrzeja urodzonego w 1967 roku rozpatrywał sąd dla nieletnich w trybie opiekuńczym. Matce odebrano prawa rodzicielskie w 1968 r., dziecko wraz ze starszym bratem umieszczono w Domu Małego Dziecka. Następnie Andrzej zostaje zabrany z Domu Małego Dziecka przez ojca i wychowywany przez niego i jego drugą żonę. Sprawa duże trudności wychowawcze /zazdrość o rodzeństwo/. Matka w maju 1971 roku odzyskuje prawa rodzicielskie, zabiera ojcu dziecko i wychowuje wspólnie z przyjacielem, wywiązuje się należycie ze swych obowiązków. W przedszkolu dziec-

ko nadal sprawia trudności wychowawcze. Właściwa opieka matki nad dzieckiem trwa krótko, zaczyna nadużywać alkoholu i Andrzej w lutym 1972 roku zostaje umieszczony w Państwowym Domu Dziecka w Ciechocinku. W kwietniu tegoż roku matka zawiera związek małżeński z przyjacielem. We wrześniu 1974 roku chłopiec zostaje ponownie przekazany pod opiekę matki i tym razem już ojczyma. Ojczym dziecka nie interesuje się nim, nadużywa alkoholu. W styczniu 1976 r. dziecko zostaje zatrzymane i umieszczone w Milicyjnej Izbie Dziecka. Ucieczkę z domu chłopiec tłumaczy biciem ojca i częstym jego stanem nietrzeźwym. Podał, iż ojczyma nie lubi, lecz kocha matkę. Z wywiadu wynika, że stan higieniczno-sanitarny mieszkania znajduje się dużo poniżej normy, stwierdzono także trudności materialne - ojczym porzucił pracę, razem z matką pije. Sytuacja szkolna - wyniki w nauce dostateczne, brak kontaktu rodziców ze szkołą, chłopiec sprawia trudności wychowawcze, wagaruje. W marcu 1976 roku - postanowieniem sądu chłopiec zostaje umieszczony w Państwowym Domu Dziecka tym razem w Bąkowi, a następnie przeniesiony do Orłowa k. Inowrocławia. W roku 1977 we wrześniu na prośbę matki ponownie zostaje jej przekazany i otrzymuje opiekę kuratora społecznego. Sytuacja w domu nadal konfliktowa, awantury, pijaństwo. Stan psychiczny dziecka: załęczony, boi się odpowiadać, wada wymowy - jąka się, c zęsto obserwuje się ślady pobicia na udach, plecach, twarzy. W listopadzie 1977 r. umorzono sprawę karną chłopca za włamania, ze względu na młody wiek. Sąd jako środek opiekuńczy i wychowawczy zastosował dozór kuratora oraz skierowanie do kuratorskiego ośrodka pracy z młodzieżą..."

W przytoczonej analizie materiału diagnostycznego ilość informacji i danych jest bardzo skąpa, brak wyjaśnienia cech specyficznych danej sytuacji, genezy patologii środowiska rodzinnego, przestępczości nieletniego, brak diagnozy pedagogicznej, psychologicznej czyli- diagnozy pełnej, rozwiniętej doprowadził do błędnego, niewskazanego z punktu widzenia pedagogiki i psychologii umieszczenia dziecka co dwa - trzy lata w innych domach dziecka. Ramy artykułu nie pozwalają nam na głębszą analizę przypadku. Na braki dostatecznego materiału diagnostycznego zwraca uwagę Z. Tyszka. Autor uważa bowiem, że przeciętna współpraca kuratora np.: ze szkołą

jest wysoce niezadowolająca. Przyczyny upatruje w braku wszelkiego kontaktu ze szkołą oraz braku dostatecznej informacji od wychowawców, nauczycieli, kierowników szkół dotyczących sytuacji szkolnej badanych nieletnich w wielu badanych przez siebie przypadkach.

Wnioski i propozycje

1. Pierwsza propozycja dotyczyłaby usprawnienia postępowania diagnostycznego kuratorów dla nieletnich w zakresie gromadzenia dostatecznego materiału diagnostycznego. W stosunku do 32 nieletnich skierowanych przez szkołę nie podjęto postępowania diagnostycznego, ponieważ sprawy ich sąd nie rozpatrywał, ani w trybie karnym, ani opiekuńczym. Osoby skierowane tylko profilaktycznie nie posiadają w sądzie akt sprawy i brak jest o nich jakichkolwiek informacji, bądź danych osobopoznawczych, warunków środowiskowych, sytuacji szkolnej. Dokumentację w kuratorskich ośrodkach stanowią dzienniki z danymi personalnymi, listą obecności oraz planem pracy. Propozycja dotyczyłaby podjęcia postępowania diagnostycznego w stosunku do wszystkich bez wyjątku nieletnich w celu ustalenia diagnozy, prognozy a także terapii. Dużym ułatwieniem także byłaby analiza dokumentacji, rzetelnie prowadzonej przez szkołę, ponieważ badana grupa mieści się całkowicie w przedziale dzieci szkolnych z trudnościami dydaktyczno-wychowawczymi, bądź młodzieży nie dostosowanej. Szkoła w stosunku do dzieci z powyższymi objawami winna podejmować obserwacje oraz analizę sytuacji rodzinnej. Zagadnienie powyższe regulują także wytyczne opracowane przez Ministerstwo Oświaty i Wychowania z 1977 r. w sprawie działalności szkół w zakresie zapobiegania społecznemu niedostosowaniu dzieci i młodzieży. Ministerstwo zobowiązuje szkoły do prowadzenia ścisłej ewidencji uczniów niedostosowanych społecznie. Z kart ewidencyjnych mogą korzystać między innymi przedstawiciele sądu i prokuratury. Karty ewidencyjne zawierają dane personalne, informacje o rodzicach lub opiekunach, strukturze rodziny i jej funkcjonowaniu, dane dotyczące rozwoju dziecka i przejawów jego niedostosowania, a także informacje o stosowanych środkach profilaktycznych i weryfikacji danych. Ogromną zaletą

powyższej ewidencji jest to, iż wszystkie dane zbierane przez szkołę muszą być zgodne ze stanem rzeczywistym i potwierdzone w odpowiednich placówkach, np.: MO, służby zdrowia, administracji osiedlowej itd. Korzystanie kuratorów z dokumentacji szkoły, wspólna wymiana informacji pomiędzy kuratorem i nauczycielem umożliwi podniesienie poziomu weryfikacji materiału diagnostycznego, zwiększy również udział władz oświatowych w informowaniu sądu o udzielaniu ochrony prawnej wszystkim nieletnim w momencie kiedy dobro ich zostało zagrożone²³.

2. Następny postulat dotyczy podniesienia poziomu wiedzy teoretycznej z zakresu diagnostyki oraz umiejętności praktycznych kuratorów zawodowych i społecznych. Zapoznanie z elementarnymi podstawami takich nauk, jak: psychologia, socjologia, pedagogika - ogólna, społeczna, specjalna, kryminologia, poniesie poziom i wartość /w kategoriach jakości/ materiału diagnostycznego. Nie bez znaczenia jest także ilość zebranych danych wymagająca od kuratora zdolności selekcji, określenia zasięgu zbieranych informacji, doboru technik i metod badawczych a także oceny informacji, zjawisk itd. Stosowane przez kuratorów metody i techniki badawcze to; wywiad środowiskowy, obserwacja, analiza dokumentów. Badania wykazały brak znajomości metod socjometrycznych, autoekspresyjnych, osobopoznawczych, a także teoretycznych podstaw metody indywidualnych przypadków /case study/.

3. Postulat trzeci dotyczy ostatniej fazy postępowania diagnostycznego zwanego także w praktyce pedagogicznej "orzekaniem" bądź ustaleniem diagnozy. Orzekanie winno zawierać następujące elementy: 1/ analizę i interpretację danych, informacji, uporządkowanie ich oraz opis, 2/ ustalenie diagnozy, 3/ uzasadnienie diagnozy, doboru techniki i metod badawczych, 4/ prognozę rozwoju badanego zjawiska w dwóch płaszczyznach: a/ w płaszczyźnie pozostawienia nieletniego w jego naturalnym środowisku rodzinnym, szkolnym, osiedlowym, grupy rówieśniczej, b/ w płaszczyźnie zastosowania wobec nieletniego działalności profilaktycznej i resosjalizacyjnej z uwzględnieniem eliminowania bodźców negatywnych środowiska wychowawczego; 5/ oraz propozycje dotyczące metod, technik, warunków realizacji, działalności profi-

laktycznej i resocjalizacyjnej²⁴:

Podkreślając powyższe propozycje i postulaty należy stwierdzić, że zarówno resocjalizacja, jak i ...profilaktyka rozumiana jako działalność mająca na celu terapię wychowawczą, jako działalność zmierzająca do ograniczenia i eliminacji zachowań... przestępczych zajmuje się usuwaniem przyczyn i warunków rodzących tego rodzaju zachowania. Tej funkcji nie są w stanie skutecznie realizować... osoby stosujące w poszczególnych przypadkach prawo karne i uczestniczące w działalności profilaktycznej w dość ograniczonym zakresie..."²⁵, możemy dodać również prawo opiekuńcze. Integracja wszystkich poczynań wychowawczych z uwzględnieniem diagnostyki może podnieść poziom skuteczności wychowania.

PRZYPISY

¹E.Trempała, Typowe środowiska opiekuńczo-wychowawcze w osiedlu mieszkaniowym /artykuł w druku/

²Do obowiązków kuratora należy wykonywanie czynności zleczanych mu przez sędziego dla nieletnich w toku śledztwa, między innymi postępowania przygotowawczego, które ma dostarczyć dodatkowej informacji oraz argumentacji przy doborze orzekałego przez sąd środka.

³W celu napisania niniejszego artykułu poddano analizie 145 przypadków nieletnich objętych zbiorowym dozorem kuratorskim w ośmiu kuratorskich ośrodkach pracy z młodzieżą na terenie miasta Bydgoszczy.

⁴R.Janeczko, Niektóre problemy diagnostyki społecznej w metodzie indywidualnych przypadków, /W:/ Metodologia pedagogiki społecznej, Wrocław 1974, s. 352

⁵E.Mazurkiewicz, Problemy diagnostyki społecznej w praktyce pedagogicznej, /W:/ Metodologia... jak wyżej, s. 301

⁶R.Wroczyński, Wprowadzenie do pedagogiki społecznej, Warszawa 1966, s. 87

⁷E.Mazurkiewicz, jak wyżej, s. 319

- ⁸S.Ziemski, Problemy dobrej diagnozy, Warszawa 1973, s. 15-17
- ⁹Encyklopedia Powszechna PWN, Warszawa 1973, t-1, s. 589
- ¹⁰S.Ziemski, Problemy ... jak wyżej, s. 17
- ¹¹Przyjęliśmy definicję metody J.Zieleniewskiego - "przez metodę działania będziemy rozumieli sposób badania zastosowany umyślnie, w przekonaniu, że można go zastosować skutecznie do danego badania i do innych badań tego samego typu - z wyróżnieniem kolejnych ważnych dla charakterystyki sposobu stadiów badania i uświadomienia sobie wzajemnego ustosunkowania się tych stadiów ..." /W:/ O stanie i potrzebie badań prakseologicznych, Nauka Polska, 1959 nr 2 /26/, s. 109
- ¹²S.Ziemski, ... op. cit. ..., s. 73
- ¹³Jak wyżej s. 72 - 116
- ¹⁴O działalności profilaktycznej i resocjalizacyjnej pisze autorka obszerniej w następujących artykułach: Działalność kuratorskich ośrodków pracy z młodzieżą na przykładzie m. Inowrocławia, Studia Pedagogiczne nr 2, WSP Bydgoszcz; Założenia programowo-organizacyjne kuratorskich ośrodków pracy z młodzieżą w osiedlu. Studia Pedagogiczne nr 3, WSP Bydgoszcz.
- ¹⁵Autorka wykorzystwała w artykule typologię potrzeb opiekuńczych A.Kelma oraz W.Kopczyńskiego, zawartą w Metodologii pedagogiki społecznej.
- ¹⁶Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 10 września 1974 r /Dz.Urz.Min.Spr. Nr 8, poz.40/ w sprawie organizacji i zakresu działania ośrodków diagnostycznych zobowiązuje ośrodki do badań psychologicznych, pedagogicznych, medycznych, środowiskowych skierowanych przez sąd w stosunku do nieletnich wymagających wnikliwej obserwacji
- ¹⁷E.Bielicki, Zaburzająca socjalizację młodocianych przestępczyni funkcja socjologicznie uwarunkowanych stanów frustracyjnych, Studia Pedagogiczne nr 2, WSP Bydgoszcz, s.331
- ¹⁸R.Wroczyński, Pedagogika społeczna, Warszawa 1976, s. 126

- 19 R. Janeczko, op. cit. ..., s. 351
- 20 Z. Tyszka, Rola kuratora sądowego w środowisku szkolnym nieletnich przestępców, /W:/ Kwartalnik Pedagogiczny, 1963, nr 2
- 21 K. Grześkowiak, O profilaktycznej działalności sądu, /W:/ Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze 1961 nr 2
- 22 K. Marzec - Holka, Założenia programowe... op. cit., s. 93 - 94
- 23 E. Bielicki, op. cit. ..., s. 332